

Osobnosť, depresivita a problematické používanie internetu

Personality, depression and problematic internet use

Viktória Kopuničová^{1*}, František Baumgartner¹

¹*Katedra psychológie, Filozofická fakulta, Ostravská univerzita v Ostrave*

Abstrakt

Problematické používanie internetu (PIU - Problematic internet use) je považované za relatívne novú oblasť rizikového správania, ktorá sa zaoberá nekontrolovateľným používaním internetu s negatívnymi dopadmi na jednotlivca (Caplan, 2010). Príspevok sa zameriava na skúmanie vzťahov medzi faktormi osobnosti, depresivitou a PIU u študentov stredných a vysokých škôl v ostravskom regióne a ktoré z týchto faktorov predikujú PIU v našej vzorke študentov. Výskumu sa zúčastnilo 279 respondentov (79,9% žien, M = 18,5 roka, SD = 2,73). Pri zbere údajov bola použitá batéria testov - faktory osobnosti boli merané prostredníctvom dotazníka HEXACO (Ashton & Lee, 2009), depresivita bola meraná modifikovanou verziou Beckovho inventáru depresie (M-BDI, Schmitt, Beckmann, Dusi, Maes, Schiller & Schonauer, 2003), problematické používanie internetu bolo merané prostredníctvom dotazníka GPIUS2 Generalized problematic internet usescale (Caplan, 2010). Výsledky pearsonovho korelačného koeficientu potvrdili pozitívny vzťah medzi depresivitou, emocionalitou a PIU. Medzi osobnostnými faktormi poctivosť-pokora, extroverzia a svedomitosť sa preukázal negatívny vzťah k PIU. Výsledky regresnej analýzy poukázali na štyri faktory - svedomitosť, depresivita, poctivosť-pokora a emocionalita, ktoré vysvetľujú 26% variancie problematického používania internetu.

Kľúčové slova: faktory osobnosti, depresivita, problematické používanie internetu

Abstract

Problematic internet use (PIU) is considered as a relatively new area of risk taking behaviour, which deals with uncontrolled use of the Internet with negative outcomes (impact) on individuals (Caplan, 2010). This paper focuses on relationship between personality factors, depression and problematic internet use among students of secondary schools and universities in Ostrava region. The aim of the paper was to determine whether personality factors and depression predict problematic internet use among young students. Studies dealing with problematic internet use (Caplan, 2010; Young 1998;

---

*Korespondenční autor: PhDr. Viktória Kopuničová, Ph.D., Katedra psychologie FF OU, Reální 5, 701 03 Ostrava
E-mail: viktoria.kopunicova@osu.cz

Davis, 2001 etc.) show that personality is one of the factor which may be associated with internet addiction or other forms of risk behaviour (Kolibáš, Novotný, 1996; Kopasová, 2000; Hemochová, Vaňková & Drlíková in Výrost & Slameník, 2001). Personality was measured by the questionnaire HEXACO (Ashton & Lee, 2009), depression was measured by a modified version of Beck Depression Inventory (M-BDI; Schmitt, Beckmann, Dusi, Maes, Schiller & Schonauer, 2003), the problematic internet use was measured by Generalized problematic internet use scale (GPIUS2; Caplan, 2010). The research sample consisted of 279 students of secondary schools and universities in Ostrava region. There were 200 (71.7%) high school students while the number of the university students was 79 (28.3%). The mean age of the sample was $M = 18,5$ years, $SD = 2,73$ and 79,9% were women. The results of Pearson correlation coefficients showed a positive relationship between depression, emotionality and PIU. Between the personality factors honesty-humility, extroversion and conscientiousness was a negative relationship with the PIU. Results of the regression analysis showed four factors - conscientiousness, depression, honesty-humility and emotions that explain 26% of the variance of the Problematic internet use among our research sample. The results confirm the importance of examining personality factors and depression in relation to the PIU. It can be said, that these findings confirm the importance of examining the modern global social issue - problematic Internet use among students at secondary school and universities. It is also important to pay attention to the occurrence of depressive symptoms in adulthood. Results can be used as a basis for development of preventive programs, education programs or trainings programs, which could help to raise awareness in the field of information technologies and their negative impact on the mental life. This study has several limits. There is unequal representation of men and women as well as greater representation of secondary school students. Electronic data collection can be another limit of the study.

Keywords: personality traits, depression, problematic internet use

---

Úvod

Problematické používanie internetu

Problematické používanie internetu (PIU - Problematic internet use) je relatívne novou oblasťou rizikového správania, ktorá sa zaoberá nekontrolovateľným používaním internetu s negatívnymi dopadmi na jednotlivca (Caplan, 2010). Internet sa javí miestom na duševné tlmenie seba a redukovanie tenzie, smútku alebo stresu.

V štúdiách venovaných problematickému používaniu internetu (Benkovič, 2008; Young, 1998; Ceyhan & Ceyhan, 2007) sa zdôrazňujú tri elementy zahrňujúce:

- 1) **Osobnostné elementy**, ako nízka sebadôvera, črty introverzie a deficit v medziľudských – interpersonálnych schopnostiach.
- 2) **Sociálne prvky**, ako nízka sociálna opora.
- 3) **Prvky súvisiace s internetom**, ako nadmerné používanie internetu, rýchle a ľahké pripojenie k internetu a vysoké schopnosti v používaní internetu.

Block (2008), Beard a Wolf (2001) uviedli ako kritériá problémového užívania internetu: **nadmerné používanie internetu**, ktoré je na úkor základných potrieb, akými sú jedlo, hygiena, spánok, príjem tekutín a pod, **abstinenčné príznaky** ako sú hnev, tenzie, depresívne symptómy v prípade nedostupnosti internetu, **tolerancia** v zmysle zvyšujúceho sa času a potreby byť na internete, **negatívne dôsledky používania internetu** v zmysle hádok, klamania, zhoršených pracovných či školských výkonov, sociálna izolácia, či únava.

Davis (2001), Caplan (2002, 2005) a Youngová (1998), ktorí skúmali vysokoškolských študentov vo vzťahu k používaniu internetu uvádzajú, že často dochádza k depresívnym prejavom, impulzivite, agresivite, narušeniu vzťahov s rodinnými príslušníkmi, partnerským problémom, zhoršeniu výsledkov v práci či v škole. Davis (2001) uvádza, že ide o plytvanie časom s nepriamym zámerom, alebo trávenie veľkého množstva času v chatovacích miestnostiach. Takíto jednotlivci sú schopní kontrolovať si svoje emaily niekoľkokrát do dňa a veľkú časť dňa trávajú odpovedaním na tieto emaily. Významnú úlohu tu zohráva aj prokrastinácia a to nielen pri vývine, ale aj udržiavaní PIU (Benkovič, 2007; Caplan, 2002; Davis, 2001).

V našej štúdií chápeme problematické používanie internetu ako také užívanie, ktoré vedie k problémom a negatívnym dôsledkom v zmysle zanedbávania reálneho života na úkor toho virtuálneho, v neschopnosti manažovať svoj život (Caplan, 2005, 2010).

Problematické používanie internetu a jeho vzťah k osobnostným faktorom

Osobnostné faktory sú silnými prediktormi správania a zároveň výskumy (Hermochová, Vaňková & Drlíková in Výrost & Slameník, 2001; Kopasová, 1999, 2000; Kolibáš& Novotný, 1996; Roberts, O'Donnell&Robins, 2004; McAdams&Olson, 2010; Dillon, Chivite-Matthews, Grewal, Brown, Webster & Weddel, 2007; Wright, 2000) poukazujú na to, že osobnosť je považovaná za jeden z rizikových faktorov, ktorý sa môže podieľať na vzniku závislosti, či iných foriem rizikového správania. McKenna a Bargh (1998) identifikovali introverziu, emocionálnu nestabilitu, nízku prívetivosť ako osobnostné faktory citlivé pre rozvoj kompulzívneho používania internetu. Davis (2001, Davis, Flett&Besser, 2002) tiež uvádza, že práve osamelosť a depresivita predisponujú jedinca k rozvoju maladaptívnych kognícií, ktoré súvisia s používaním internetu a ktoré napokon vyústia do negatívnych dôsledkov.

Jedinec, ktorý má problém s používaním internetu môže byť charakterizovaný ako opustený a plachý (Haddadain, Abedin & Monirpoor, 2010; Caplan, 2002), s nízkou sebadôverou, so slabšími sociálnymi schopnosťami, neurotický a depresívny (Ceyhan, 2007; Demetrovics, Szeredi & Rósz, 2008; Young, 1998; Benkovič, 2008).

Výskumy, zamerané na skúmanie vzťahov medzi osobnostnými faktormi Veľkej päťky a problematickým používaním internetu u vysokoškolákov poukazujú na to, že extroverzia, otvorenosť ku skúsenosti a emocionálna stabilita významne negatívne korelovali s PIU (Kopuničová, Orosová & Benka, 2012a; Kopuničová, Orosová & Benka, 2012b; Kopuničová, Orosová & Gajdošová, 2012c). Podobne výskumy (Haddadain, Abedin & Monirpoor, 2010; Caplan, 2002; Ceyhan, 2007; Demetrovicset al., 2008; Young, 1998; Benkovič, 2008)

zdôrazňujú rolu osobnostných faktorov, ako sú extroverzia, neuroticizmus a depresia vo vzťahu k problematickému používaniu internetu.

Problematické používanie internetu a jeho vzťah k depresivite

Whang, Lee a Chang (2003) vo svojej štúdií uvádzajú, že ľudia s problematickým používaním internetu, využívajú dvakrát častejšie internet v čase keď sa cítia depresívni ako tí, ktorí nevykazujú problematické používanie internetu. Štúdia (Jenaro, Flores, G´mez-Vela, González-Gil & Caballo, 2009) poukazuje, že depresia rovnako aj anxieta, sú silnými prediktormi problematického používania internetu. Kraut, Patterson, Lundmark, Keisler, Mukopadhyay a Scherlis, (1998) a Vanden Eijnden, Regina, Meerkerk, Vermulst, Spijkerman a Engels, (2009) vo svojich štúdiách zistili, že ľudia, ktorí trávili na internete viac času, vykazovali vyššiu mieru depresivity a osamelosti, ako aj nízku mieru sebaúcty.

Katz, Conway, Hammen, Brennam a Najman(2011) uvádza, že 25% všetkých celoživotných prípadov veľkých depresívnych porúch, začína práve okolo 19 roka života. Výskum (Gillham, Hamilton, Freres, Patton & Gallop, 2006) uvádza, že 4-8% populácie trpí depresivitou už počas adolescencie a okolo 20% adolescentov trpí depresivitou, kým skončí školu. Vysoké skóre v depresivite vykazujú aj vysokoškolskí študenti (Kim, LaRose & Peng, 2009; Yang, Choe, Baity, Lee & Cho, 2005), pričom autori Pfeifer, Kranz a Scoggin (2008) uvádzajú, že 50% študentov považuje stres na vysokej škole za najsilnejší v ich živote a to v dôsledku záťaže počas štúdia. Depresivita sa vyskytuje u 25% populácie minimálne raz za život, pričom priemerný vek, kedy človek prežije depresiu resp. výrazné depresívne prejavy je okolo 30. roku (Vágnerová, 2008). Vanden Eijnden et al. (2008) a Ybarra, Alexander a Mitchell (2005), uvádzajú pozitívny vzťah medzi denným používaním internetu a pocitmi depresivity.

Medzi aktivity, ktoré zlepšujú náladu a zároveň zvyšujú subjektívnu pohodu patria: posielanie emailov, chatovanie a používanie rýchlych správ (Shaw&Gant, 2002).

Metodika

Ciele

Cieľom štúdie je skúmať vzťah medzi osobnostnými faktormi, depresivitou a problematickým používaním internetu u študentov stredných a vysokých škôl v Ostravskom regióne. Cieľom je tiež zistiť, ktoré osobnostné faktory a depresivita predikujú úroveň problematického používaniu internetu u dospelujúcej mládeže.

Výskumný súbor

Zberu dát sa zúčastnilo 279 študentov stredných a vysokých škôl v ostravskom regióne. Študentov stredných škôl bolo 200 (71,7%) a vysokých stredných 79 (28,3%). Vek respondentov sa pohyboval od 13 do 54 rokov (79,9% žien; M = 18,5 rokov; SD = 2,73).

Dizajn výskumu

Zber dát bol realizovaný v dvoch vlnách. Prvá vlna prebehla v mesiaci máj 2015, druhá vlna v mesiacoch september až december 2015. V tomto príspevku sú využité dáta z prvej vlny zberu dát. Zber dát prebiehal elektronicky, prostredníctvom databáze survio.com a bol súčasťou projektu "Rizikové chování v kyberprostore" SGS12/FF/2015. Výber respondentov bol zameraný na stredoškolákov a vysokoškolákov, ktorých účasť vo výskume bola dobrovoľná. Stredné školy v ostravskom regióne boli oslovené v rámci realizovanej praxe študentiek zapojených do výskumu, ktoré oslovili riaditeľov škôl s možnosťou zapojiť sa do výskumu. Študenti mladší ako 18 rokov boli zapojení do výskumu s informovaným súhlasom zákonného zástupcu/rodiča.

Metody

Vo výskume bola využitá séria dotazníkov zameraných na skúmanie demografických ukazovateľov, faktorov osobnosti, depresívnych prejavov a problematickeho používania internetu.

Osobnosť – skrátaná verzia sebahodnotiaceho dotazníku HEXACO 60 (Ashton&Lee, 2009) – škála rozlišuje 6 dimenzií osobnosti: poctivosť-pokora, emocionalita, extroverzia, svedomitosť, prívetivosť, otvorenosť voči skúsenosti. Dotazník obsahuje 60 položiek, každá osobnostná dimenzia sa skladá z 10 položiek. Mieru svojho súhlasu respondenti vyjadrovali na 5 bodovej Likertovskej škále od 1 – nesúhlasím po 5 – súhlasím. Dotazník do čestiny preložila Tereza Záškodná. Model HEXACO predstavuje šesťfaktorový prístup k osobnosti a je alternatívou voči známejšiemu päťfaktorovému modelu. Dimenzie extroverzia, svedomitosť a otvorenosť ku skúsenosti sa chápu rovnako ako v modeli Big Five. Emocionalita v rámci HEXACO je porovnateľná s neuroticizmom Veľkej päťky, ale nezahŕňa charakteristiky hnevu a zároveň obsahuje emocionalitu, ktorá je v Big Five skôr súčasťou prívetivosti. Naopak prívetivosť v HEXACO neobsahuje emocionalitu a zahŕňa hnev, konkrétne jeho nízku úroveň u vyššej prívetivosti. Najväčší rozdiel v koncepcii predstavuje dimenzia poctivosť-pokora, pretože Big Five ju neobsahuje. Ako uvádzajú autori modelu HEXACO Ashton a Lee (2007) vysoké hodnoty v dimenzii poctivosť-pokora dosahujú ľudia autentickí, skromní a nenároční, nepovažujúci sa za nadradených iným. Na opačnom póle sú ľudia, ktorí sú ochotní podvádzať, používať manipuláciu a lichôtky, aby dosiahli svoje ciele. Hodnoty vnútornej konzistencie jednotlivých faktorov v našom výskume sú: poctivosť-pokora 0,65; emocionalita 0,60; extroverzia 0,75; prívetivosť 0,54; svedomitosť 0,63; otvorenosť voči skúsenosti 0,63.

Depresívne symptómy – na meranie depresívnych prejavov bola použitá modifikovaná verzia Beckovho inventáru depresie (M-BDI, Schmitt, Beckmannet al., 2003). Dotazník pozostáva z 20 položiek, ktoré merajú, ako často respondenti pociťovali uvedené príznaky. Možnosti odpovede boli zaznamenávané na 6 bodovej Likertovskej škále s možnosťami odpovede od 0 - nikdy po 5 - takmer vždy. Celkové skóre sa pohybuje od 0 po 100, pričom vyššie skóre indikuje viac depresívnych príznakov (vyššiu mieru depresivity). Cronbachová alfa dotazníka 0,935.

Problematické používanie internetu - PIU – škála problematického používania internetu GPIUS2 Generalized Problematic Internet Use Scale 2 (Caplan, 2010). Škála pozostáva z 15 položiek, ktoré sú zoskupené do 5 komponentov problematického používania internetu:

- 1) preferencia online sociálnych interakcií (Cronbach α 0,758) - vzťahuje sa k presvedčeniu, že vzťahy cez internet sú bezpečnejšie, pohodlnejšie, efektívnejšie a menej ohrozujúce ako vzťahy priamej osobnej interakcie
- 2) používanie internetu na regulovanie nálady (Cronbach α 0,879) - týka sa využívania internetu na zníženie pocitov izolácie alebo emocionálneho distresu
- 3) kompulzívne používanie internetu (Cronbach α 0,882) - vzťahuje sa k neschopnosti riadiť alebo regulovať prístup k internetu
- 4) kognitívne zaujatie internetom (Cronbach α 0,843) - zahŕňa obsesívne myšlienky týkajúce sa používania internetu
- 5) negatívne dôsledky používania internetu (Cronbach α 0,868) - do akej miery jedinec zanedbáva osobné, sociálne, akademické a/alebo pracovné problémy, ako dôsledok dysfunkčného používania internetu.

Odpovede boli zaznamenané na 8 bodovej Likertovskej škále od 1 – úplne nesúhlasím po 8 – úplne súhlasím. Celková úroveň problematického používania internetu sa počíta sčítaním jednotlivých položiek, pričom celkové skóre sa pohybuje od 15 do 120; Cronbachova alfa celého dotazníka je 0,903.

Výsledky

V tabuľke 1 uvádzame deskriptívnu štatistiku (M, SD, n) jednotlivých skúmaných premenných v celej vzorke. Autori dotazníka depresie M-BDI určili hranicu pre screening klinickej depresie >35 , v našej vzorke je priemerné skóre depresie 40,95 (SD 20,65). V oblasti problematického používania internetu študenti stredných a vysokých škôl dosiahli priemerné skóre 46,80 (SD 19,63) z celkového rozsahu (15-120).

Výsledky Pearsonovho korelačného koeficientu (pozri Tab 2) preukázali signifikantné vzťahy medzi osobnostnými faktormi, depresivitou a problematickým používaním internetu. Z osobnostných faktorov sa nepreukázal vzťah medzi prívetivosťou, otvorenosťou voči skúsenosti a PIU a to tak k celkovému skóre PIU, ako aj k jednotlivým subškálam PIU. Pozitívny vzťah bol zistený medzi faktorom osobnosti emocionalita a celkovým skóre PIU, ako aj k jednotlivým subškálam PIU, najviac k regulácií nálady. Je možné vidieť súvislosť medzi používaním internetu na regulovanie nálady u jedincov s vyššou mierou emocionality. Internet sa stáva miestom na duševné tlenie, smútku, zlepšovanie nálady ako aj zdieľaniu vlastných pocitov. Negatívny vzťah bol zistený medzi faktormi osobnosti poctivosť-pokora, extroverzia, svedomitosť a celkovým skóre PIU, ako aj k jednotlivým subškálam. Jedinci s vyššou mierou vo faktore poctivosť-pokora a svedomitosť môžu byť charakterizovaní ako osoby ktoré sa nezaujímajú o bohatstvo a luxus, neporušujú pravidlá, pracujú disciplinovane na ceste k svojim cieľom, sú opatrní v rozhodovaní, nemanipulujú druhých pre svoj osobný prospech. Jedinci s vyššou mierou extroverzie sú považovaní za družných, spoločenských, aktívnych jedincov, ktorí preferujú priamu interakciu pred interakciou prostredníctvom internetu. Jedinci s nízkou mierou extroverzie (t.j. introverti)

môžu používať internet na kompenzovanie deficitu v schopnosti nadväzovať vzťahy, získavaní priateľstiev a iné.

Tab. 1 Deskriptívna štatistika skúmaných premenných

Deskriptívna štatistika			
	M	SD	n
Poctivosť – Pokora	32,08	6,09	279
Emocionalita	31,49	5,52	279
Extroverzia	31,95	6,64	279
Prívetivosť	30,42	5,13	279
Svedomitosť	32,68	5,44	279
Otvorenosť voči skúsenosti	31,68	5,94	279
Depresivita sumárne skóre	40,95	20,65	279
Problematické používanie internetu sumárne skóre	46,80	19,63	279
Preferencia online sociálnej interakcie	8,38	4,52	279
Regulácia nálady	13,11	6,20	279
Kognitívne zaujatie	8,34	5,29	279
Kompulzívne používanie internetu	9,42	5,55	279
Negatívne dôsledky	7,53	4,98	279

Legenda: n - počet respondentov, M - priemer, SD - štandardná odchýlka

Výsledky korelačných analýz potvrdili vzťah medzi depresivitou a problematickým používaním internetu aj k jednotlivým subškálam PIU. Vyššia miera depresivity je označovaná ako faktor, ktorý stojí jednak za vznikom PIU, rovnako zohráva významnú úlohu pri jeho udržiavaní a zároveň je označovaná ako negatívny dôsledok problematického používania internetu. Ukazuje sa teda, že depresívni jedinci preferujú internet viac ako jedinci s nižšou mierou depresivity.

Tab. 2 Korelácia medzi faktormi osobnosti, depresivitou a problematickým používaním internetu

	Problematické používanie internetu sumárne skóre	Preferencia online sociálnej interakcie	Regulácia nálady	Kognitívne preokupácie	Kompulzívne používanie internetu	Negatívne dôsledky
Poctivosť - Pokora	-,229**	-,120*	-,113	-,230**	-,226**	-,157**
Emocionalita	,195**	,042	,212**	,177**	,128*	,135*
Extroverzia	-,222**	-,186**	-,118*	-,168**	-,173**	-,188**
Prívetivosť	,005	-,009	,061	-,047	-,023	,029
Svedomitosť	-,370**	-,212**	-,169**	-,267**	-,380**	-,349**
Otvorenosť voči skúsenosti	-,043	-,046	,108	-,087	-,098	-,062
Depresivita sumárne skóre	,302**	,182**	,250**	,227**	,219**	,229**

* $p < .05$; ** $p < .01$

Získané dáta boli ďalej spracované viacnásobnou lineárnou regresnou analýzou (metódou štandard). Ako nezávislé premenné boli do modelu zahrnuté dimenzie šesťfaktorovej štruktúry osobnosti, ako aj miera depresivity. Závislou premennou bolo problematické používanie internetu. Podmienky výpočtu viacnásobnej regresie boli splnené (lineárny vzťah premenných, normalita rozdelenia reziduí). Výsledky regresnej analýzy sú uvedené v tab. 3 a 4.

Tab. 3 Sumárne výsledky viacnásobnej lineárnej regresie problematického používania internetu na osobnostných charakteristikách

Závislá premenná	R	R ²	F	p
Probl. používanie internetu	0,509	0,259	13,547	<0,001

Tab. 4 Regresný model pre problematické používanie internetu – regresné koeficienty a hodnoty t

	B	St.chyba	beta	t	p
Svedomitosť	-1,040	0,203	-0,288	-5,127	<0,001
Poctivosť-pokora	-0,674	0,183	-0,209	-3,680	<0,001
Emocionalita	0,619	0,196	0,174	3,163	0,002
Depresivita	0,163	0,057	0,172	2,875	0,004
Extroverzia	-0,295	0,196	-0,100	-1,659	0,098
Prívetivosť	0,154	0,206	0,040	0,747	0,456
Otvorenosť voči skúsenosti	0,264	0,181	0,080	1,459	0,146

Tab. 3 a 4 ukazujú, že použitý model vysvetľuje asi 26% variability závislej premennej. Miera problematického používania internetu je teda sčasti podmienená osobnostnými charakteristikami, hoci je zrejmé, že dôležitú úlohu zohrávajú mnohé ďalšie činitele. Hodnoty t-testov vzťahujúce sa k jednotlivým nezávislým premenným ukazujú signifikanciu v štyroch prípadoch (svedomitosť, poctivosť-pokora, emocionalita, depresivita). Na základe získaných výsledkov tak môžeme konštatovať, že jedinci s vysokou mierou depresivity, emocionality a zároveň s nízkou mierou svedomitosti a poctivosti-pokory môžu vykazovať problematické používanie internetu.

Diskusia a hodnotenie výsledkov

Predkladaný príspevok mal za cieľ skúmať vzťah medzi osobnostnými faktormi podľa osobnostného modelu HECAXO, depresivitou a problematickým používaním internetu.

Zároveň bolo cieľom zistiť, ktoré faktory predikujú problematické používanie internetu u našej vzorky študentov stredných a vysokých škôl v Ostravskom regióne. Výsledky potvrdili pozitívny vzťah medzi depresivitou a celkovým skóre problematického používania internetu, ako aj k jednotlivým subškálam PIU. Depresivita sa dostáva do popredia vo viacerých výskumoch zameraných na používanie internetu a ktorých závery naznačujú, že jedinci, ktorí trávajú na internete viac času, vykazujú vyššiu mieru depresie a osamelosti (Kraut et al., 1998; Young, 1998; Davis, 2001; Caplan, 2005; LeRose et al., 2003; Ceyhan, 2007). Rovnako je pozornosť venovaná skúmaniu depresivity v jednotlivých vývinových obdobiach. Autori Vágnerová (2008), Pfeifer, Kranz a Scoggin (2008), Gillhamet al. (2006) poukazujú na relatívne vysoký výskyt depresivity už v adolescencii a za vrchol prežívania depresívnych prejavov považujú 30. rok života. Chceli by sme týmto upozorniť na dôležitosť venovať sa depresívnym prejavom, ako na jeden z dôležitých faktorov vplyvu na problematické používanie internetu, pri prípravách preventívnych (intervenčných) programov zameraných na znižovanie negatívnych dôsledkov používania internetu.

Rovnako sme sa zamerali na skúmanie vzťahu medzi faktormi osobnosti Hexaco a PIU. Výsledky potvrdili negatívny vzťah medzi faktormi poctivosť-pokora, svedomitosť, extroverzia a PIU. Pozitívny vzťah bol zistený medzi faktorom emocionalita a PIU. Faktory otvorenosť voči skúsenosti a prívetivosť sa v našej vzorke nepreukázali ako významné vo vzťahu k PIU. Na základe popisu (HEXACO, Ashton & Lee, 2009), vieme, že osoby s vysokou mierou emocionality, pociťujú vysokú potrebu emocionálnej opory od iných, čo súvisí s využívaním internetu, ako v súčasnosti jednoduchšej formy získavania podpory. Emocionalita pozitívne korelovala aj s jednotlivými subškálami PIU, a to najviac s používaním internetu na regulovanie nálady. Jedinci s vysokou mierou extroverzie sú spoločenský, družní, energetickí, živí. Ich opakom sú introverti, pre ktorých je problematické nadväzovať vzťahy v priamej interakcii, preto internet pre nich môže byť ľahším spôsobom ako získavať a udržiavať sociálne vzťahy. Medzi faktormi poctivosť-pokora a svedomitosť sa preukázal negatívny vzťah k PIU. Podľa definície Ashton a Lee (2009) osoby s vysokým skóre v týchto faktoroch môžu byť charakterizovaní ako sebestační, zhovievaví, schopní ovládať svoj temperament, disciplinovaní, opatrní v rozhodovaní, odpúšťajúci. Tieto vlastnosti môžu človeka chrániť pred vznikom PIU. Celkovo by sa dalo tieto faktory považovať za protektívne vo vzťahu k PIU. Podľa výskumov (Caplan, 2002; Haddadainet al. 2010; Ceyhan, 2007; Demetrovics et al., 2008; Young, 1998; Benkovič, 2007) majú tendenciu k vzniku a rozvoju PIU osoby introvertné, so slabými schopnosťami v sociálnej oblasti, plaché a opustené s nízkou sebadôverou, neurotické a depresívne. Výsledky našej štúdie považujeme za prínosné vďaka využitiu šesťfaktorového modelu osobnosti HEXACO, ktorý môže lepšie vysvetliť postavenie faktorov osobnosti vo vzťahu k PIU. Na overenie týchto vzťahov budeme pokračovať v analýzach na väčšom počte respondentov.

V regresnom modeli vysvetľujúcom problematické používanie internetu, sa ako významné v našom výskume javia faktory svedomitosť, poctivosť-pokora, emocionalita a depresivita. Celkovo vysvetľuje použitý model 26% variácie PIU. Výsledky potvrdzujú dôležitosť skúmania faktorov osobnosti, ako aj depresivity vo vzťahu k PIU a tieto analýzy budeme realizovať na väčšej vzorke v rámci realizovaného projektu.

Predkladaný príspevok disponuje istými obmedzeniami, ktoré sa týkajú nerovnomerného zastúpenia mužov a žien, ako aj väčšieho zastúpenia študentov stredných škôl. Preto sú

závery formulované vo vzťahu k našej vzorke a nemôžu byť globalizované na ostravský región. Za limit rovnako považujeme elektronický zber dát, ktorý poskytuje anonymitu, no zároveň je menej osobný ako osobný zber dát.

Záver

Na záver môžeme konštatovať, že uvedené zistenia potvrdzujú dôležitosť skúmania novodobého globálneho sociálneho problému - problematické používanie internetu u študentov stredných a vysokých škôl. Rovnako je dôležité venovať pozornosť výskytu depresívnych prejavov u dospievajúcej mládeže. Tieto zistenia je možné aplikovať ako podklad pre tvorbu preventívnych, vzdelávacích a tréningových programov, ktoré by mali za cieľ zlepšiť informovanosť v oblasti informačných technológií a ich negatívnych dopadov na psychický život.

Zdroj financovania

Vznik príspevku bol podporený projektom SGS12/FF/2015 s názvom „Rizikové chováni v kyberprostore“.

Literatúra

- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO-60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment*, 91(4), 340–345.
- Benkovič, J. (2007). Novodobé nelátkové závislosti. *Psychiater. prax*, 8 (6), 263-266.
- Beard, K.W., & Wolf, E.M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Cyber Psychology & Behavior*, 4(3), 377-83.
- Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet Addiction. *Am. J. Psychiatry*, 165 (3).
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553–575.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *Journal of Communication*, 55, 721–736.
- Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers in Human Behavior*, 26, 1089-1097.
- Ceyhan, A., & Ceyhan, E. (2007). Loneliness Depression and Computer Self-Efficacy as Predictors of Problematic Internet Use. *Cyber Psychology & Behavioral*, 11, 699-701.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187-95.
- Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A. (2002). Validation of a New Scale for Measuring Problematic Internet Use: Implications for Pre-Employment Screening. *Cyber Psychology & Behavior*, 5(4).
- Demetrovics, Z., Szeredi, B., & Rósa, S. (2008). The three-factor model of Internet addiction: The development of the Problematic Internet Use Questionnaire. *Behavior Research Methods*, 40 (2), 563-574.

- Dillon, L., Chivite-Matthews, N., Grewal, I., Brown, R., Webster, S., Weddell, E.,...&Smith, N. (2007). *Risk, protective factors and resilience to drug use: Identifying resilient young people and learning from their experiences*. Home Office Online Report. 4. 2007, 4. URL <<http://dera.ioe.ac.uk/8471/1/rdsolr0407.pdf>>.
- Gillham, J. E., Hamilton, J., Freres, D. R., Patton, K., &Gallop, R. (2006). Preventing Depression Among Early Adolescents in the Primary Care Setting: A Randomized Controlled Study of the Penn Resiliency Program. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34(2), 203–219.
- Griffiths, M. (2000). Does Internet and computer “addiction” exist? Some case study evidence. *Cyber Psychology & Behavior*, 3, 211-218.
- Haddadain, F., Abedin, A., &Monirpoor, N. (2010). Appraisal of personality, family, structure and gender in predicting problematic use of internet. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 850-854.
- Hermochová, Vaňková, Drílková In J. Výrost& I. Slaměnik (Eds.): *Aplikovaná sociálnipsychologie II*. Praha: Grada, 2001.
- Hřebíčková, M., &Urbánek, T. (2001). *Big Five. NEO pětifaktorový osobnostní inventar. První české vydání*. Praha: Testcentrum.
- Jenaro, C., Flores N., Gómez-Vela, M., González-Gil, F., &Caballo. C. (2007). Problematic Internet and cell-phone use: Psychologicalbehavioral, and health correlates. *Addiction research & theory*, 15, 309–320.
- Katz, S. J., Conway, Ch. C., Hammen, C. L., Brennam, P. A., &Najman, J. M. (2011). Childhood social withdrawal, interpersonal impairment, and young adult depression: A mediational model, *Journal of abnormal child psychology*, 39(8), 1227–123.
- Kopasová, D. (1999). Prevencia závislosti prostredníctvom intervenčných programov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 34(2), 160-164.
- Kopasová, D. (2000). Intervenčné, rozvíjajúce, stimulačné programy pre deti a mládež. *Školský psycholog*, 1(2), 11-17.
- Kopuničová, V., & Kalina, O. (2012). Self-regulation, perception of stress and problematic internet use among university students. *European Journal of Public Health*, 22 (2), 219-220. ISSN 1101-1262.
- Kopuničová, V., Orosová, O., & Benka, J. (2012b). The relationship between resilience, problematic internet use and personality among university students. *Psychology & Health*, 27, (1), 251-252. ISSN 0887-0446.
- Kopuničová, V., Orosová, O., & Gajdošová, B. (2012c). Osobnosť, sociálna opora a preferencia online komunikácie u študentov vysokých škôl. Zborník Sociálne procesy a osobnosť. Bratislava: SAV, 56. ISBN 9788088910381.
- Kolibáš, E., & Novotný, V. (1996). *Alkoholizmus a drogové závislosti*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-1078-6.
- Kim, J., LaRose, R., &Peng, W. (2009). Loneliness as the cause and the effect of problematic Internet use: the relationship between Internet use and psychological well-being. *Cyber Psychology & Behavior*, 12(4), 451-455.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Keisler, S., Mukopadhyay, T., &Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *The American Psychologist*, 53, 1017–1031.
- LaRose, R., Lin, C. A., &Eastin, M. S. (2003). Unregulated Internet usage: addiction, habit, or deficient self-regulation? *Media Psychology*, 5, 225–53.
- McKenna, K. Y. A., &Bargh, J. A. (1998). Comingout in the age of the Internet: Identity “demarginalization” through virtual group participation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 681–694.

- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60, 175–215.
- McAdams, D. P., & Olson, B. (2010). Personality Development: Continuity and Change Over the Life Course. *Annu. Rev. Psychol.*, 61, 517-542.
- Pfeifer, T. A., Kranz, P. L., & Scoggin, A. E. (2008). Perceived stress in occupational therapy students. *Occup. Ther. Int.*, 15 (4), 221 – 231.
- Roberts, B. W., O'Donnell, M., & Robins, R. W. (2004). Goal and Personality Trait Development in Emerging Adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 541-550.
- Shaw, L. H., & Gant, L. M. (2002). In Defense of the Internet: The Relationship between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem, and Perceived Social Support. *Cyber Psychology & Behavior* 5(2), 157-171.
- Schmitt, M., Beckmann, M., Dusi, D., Maes, J., Schiller, A., & Schonauer, K. (2003). Messgüte des vereinfachten Beck-Depressions-Inventars (BDI-V). *Diagnostica*, 49, 147-156.
- Vágnerová, M. (2008). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 8073674149.
- Vágnerová, M. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1832-6.
- Vanden Eijnden, Regina J. J. M., Meerkerk, G., Vermulst, A. A., Spijkerman, R., & Engels, R.C.M.E. (2008). Online communication, compulsive internet use, and psychosocial well-being among adolescents: A longitudinal study. *Developmental Psychology*, 44(3), 655–665.
- Whang, L. S. M. W., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet overusers' psychological profiles: A behavior sampling analysis on internet addiction. *Cyber Psychology & Behavior*, 6(2), 143-150.
- Wright, K. (2000). Computer-mediated social support, older adults, and coping. *Journal of Communication*, 50(3), 100-118.
- Yang, C., Choe, B., Baity, M., Lee, J., & Cho, J. (2005). SCL-90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive internet use. *Can J Psychiatry*, 50, 407-14.
- Ybarra, M. L., Alexander, C., & Mitchell, K. J. (2005). Depressive symptomatology, youth Internet use, and online interactions: A national survey. *The Journal of Adolescent Health*, 36, 9–18.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. URL <<http://netaddiction.com/articles/symptoms.pdf>>.
- Young, K. S., & Rogers, R. C. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyber Psychology & Behavior*, 1, 25–28.
- Zášková, Tereza. Sociální inteligence ve vztahu k šestidimenzím osobnosti. Olomouc, 2012. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.